

ישעיהו פרק מ

מבוא

הפרק פותח בנבואת הנחמה "נחמו נחמו עמי", המבשרת על תום העונש וריצויו, על סיום תקופת גלות בבל ועל השיבה לארץ ישראל ולירושלים. נבואה זו היא הראשונה מ"שבע דנחמתא" - שבע הפטרות הנחמה שתיקנו חכמים לקרוא לאחר שלושת השבועות של "ימי בין המצרים". **בנבואת הנחמה הזאת יש מענה למיואשים - שאבדה להם התקווה מהגאולה.** הנבואה הפכה במשך הדורות לסמל האמונה והציפייה לנחמת ישראל, ואף העניקה לשבת בה היא נקראת את שמה - 'שבת נחמו'.

הקדמה לנבואות הנחמה של ישעיהו בפרק מ'

ישעיהו ניבא את נבואותיו בימי עוזיהו, יותם, אחז וחזקיהו בסוף המאה השמינית ותחילת המאה השביעית לפני הספירה. בימיו התרחשה גלות עשרת השבטים **לאשור** (722-). בימיו סנחריב מלך **אשור** החרים את כל ערי יהודה חוץ מירושלים (701-), וישעיהו מנבא שה' יביא מפלה לסנחריב ושהוא לא יצליח לכבוש את ירושלים. ואכן נבואת ישעיהו התגשמה, מלאך ה' היכה את הצבא האשורי, סנחריב נסוג לארצו, וירושלים ניצלה.

והנה בישעיהו **פרק מ'**, ישעיהו עובר לנבא על אירועים שעומדים להתרחש בעתיד הרחוק, כ-140 שנה ויותר **לאחרינו**, כאשר האימפריה שתשלוט במרחב הים התיכון תהיה **בבל**. בפרק מ' ישעיהו מנבא נבואות נחמה על **השיבה מגלות בבל וזאת בטרם ארעה גלות זו**. כלומר בתקופת הזמן הזאת של כ-140 שנה, עומדים להתרחש אירועים משמעותיים, ביניהם: בבל תהפוך לאימפריה במרחב הים התיכון במקום **אשור**; בבל תכבוש את ממלכת יהודה ותחריב את בית המקדש; **בבל** תגלה את עם ישראל ל**בבל**; **פרס** תכבוש את ממלכת בבל ותהפוך לאימפריה השלטת, ולאחר 70 שנות גלות בעקבות הצהרת כורש מלך פרס תחל "שיבת ציון".

תאריך	האימפריה	האירוע
-722	אשור	גלות 10 השבטים
-701	אשור	מסע סנחריב
-605	בבל	בבל כובשת את אשור והופכת לאימפריה האזורית - קרב כרכמיש
-586	בבל	חורבן בית המקדש וגלות בבל
-539	פרס	פרס כובשת את בבל והופכת לאימפריה האזורית
-538	פרס	הצהרת כורש - תחילת ימי שיבת ציון
-519	פרס	חנוכת בית המקדש הראשון

למרות שהנבואה בפרק מ' עוסקת באירועים שהתרחשו רק כעבור כ-140 שנה ויותר, היא בכל זאת המשך ישיר למה שנאמר בפרק לט, ונבאר את הקשר:

הקשר בין ישעיהו פרק לט לפרק מ

בישעיהו פרקים לו-לט מסופר פחות או יותר אותם דברים שנאמרו בספר מלכים ב פרקים יז-כ, אודות סנחריב ומפלתו ומחלת חזקיהו ורפואתו. זאת ועוד, בישעיהו פרק לט מסופר, כמעט מילה במילה, אותו מעשה שמסופר במלכים ב פרק כ: שמשלחת מאת בְּרָאדְדִּי בְּלָאֲדָן בֶּן בְּלָאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל הגיעה לבקר את חזקיהו שהבריא ממחלתו. המשלחת זכתה ליחס פתוח ומלא אמון. חזקיהו הראה להם את כל אוצרות ממלכתו "לֹא הָיָה דָבָר אֲשֶׁר לֹא הִרְאָם חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל מְמִשְׁלָתוֹ" (פס' ג). מורדך בלאדן מלך בבל נמנה עם המלכים שלא השלימו עם השלטון האזורי של מלכי אשור והרבה למרוד בהם, ומסתבר שמורדך וחזקיהו ניסו להקים ברית ביניהם, כדי להילחם ביחד בסנחריב מלך אשור (ע"פ דעת מקרא). היחס המחבק לבבל זוכה לביקורת קשה מצד ישעיהו, שמספר לו שהקשר הזה בעתיד הרחוק ייגמר רע - בגלות קשה: "הֲנֵה יָמִים בָּאִים וְנִשְׂאָ כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתְךָ וְאֲשֶׁר אֶצְרֹ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶל לֹא יִתֵּר דָּבָר אָמַר ה'" (פס' ה). כהמשך ישיר לנבואת הפורענות שסופרה בפרק לט, נאמרת נבואה הנחמה של ישעיהו בפרק מ, וכך מבאר את הקשר ביניהם עמוס חכם:

עמוס חכם, דעת מקרא מבוא, עמ' 10

לאחר שקיבל חזקיהו בכבוד וברצון את שליחי מרודך בלאדן מלך בבל, ניבא לו ישעיהו על גלות בבל העתידה (ישעיהו פרק לט). ומימלא משמע מכאן שקיומן המלא של נבואות הפורענות לאויבי ישראל ושל נבואות הנחמה לישראל נדחה לימי הגאולה מבבל... ומשום כך (מיד) לאחר הנבואה על גלות בבל (בפרק לט), סודרו הנחמות המכוונות מעיקרן לגאולה מבבל.

1. למד היטב את "הקדמה לנבואות הנחמה של ישעיהו בפרק מ", וענה על השאלות:
 - א. מה התוכן העיקרי של נבואת ישעיהו בפרק מ', ומתי היא נאמרה? (ציין שנה ואירוע)
 - ב. מתי ובעקבות איזה אירעו משמעותי, החלה להתגשם הנבואה של ישעיהו שנאמרה בפרק מ?
 - ג. כמה שנים חלפו בין המועד שבו נאמרה הנבואה לבין המועד שבו היא החלה להתגשם? ואילו אירועים מרכזיים התרחשו בין שני המועדים הללו?
 - ד. לפי ההסבר של עמוס חכם, מדוע ישעיהו בפרק מ' אומר נבואה על אירועים שהתרחשו כעבור 138 שנה ויותר?

מבנה פרק מ

חלק א	א-יא	ארבעה קולות של נחמה
חלק ב	יב-כו	גדולת ה' לעומת אפסות כוחם של הפסלים ושל בני האדם
חלק ג	כז-לא	דברי עידוד לעם המיואש מהאפשרות לגאולה

תלמידי 3 יח"ל נדרשים ללמוד רק את חלק א, תלמידי 5 יח"ל נדרשים ללמוד את שלושת החלקים

שאלות מכוונות למידה

- א. מהי האמירה המושמעת בכל אחד מן הקולות בפסוקים א-יא?
- ב. כיצד קשורות ארבעת האמירות זו לזו?
- ג. מהם הרעיונות החוזרים בכל אחד משלושת החלקים? מהן המילים החוזרות?
- ד. כיצד קשורים שלושת החלקים עניינית זה לזה?

חלק א: ארבעה קולות של נחמה
פסוקים א-יא

	<p>(א) נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם :</p> <p>(ב) דַּבְּרוּ עַל־לֵב רוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֹאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֹנָה כִּי לָקַחָהּ מִיַּד ה' כְּפָלִים בְּכִלְחֻטְאֵתֶיהָ : ס</p>	הקול הראשון
	<p>(ג) קוֹל קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פִּנּוּ דָרָךְ ה' יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה לְאֱלֹהֵינוּ :</p> <p>(ד) כְּלִיָּא יִנְשָׂא וְכִלְהֵר וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהִרְכָּסִים לְבִקְעָה :</p> <p>(ה) וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְרָאוּ כְלִבְשָׁר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דַּבֵּר : פ</p>	הקול השני
	<p>(ו) קוֹל אֹמֵר קְרָא וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא כְּלִהַבְשָׁר חֲצִיר וְכִלְחֻסְדָּו כְּצִיץ הַשָּׂדֶה :</p> <p>(ז) יָבֵשׁ חֲצִיר נִבְל־צִיץ כִּי רוּחַ ה' נִשְׁבָּה בּוֹ אֲכֹן חֲצִיר הָעָם :</p> <p>(ח) יָבֵשׁ חֲצִיר נִבְל צִיץ וּדְבַר־אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם : ס</p>	הקול השלישי
	<p>(ט) עַל הַר־גְּבֵה עֲלִילָךְ מִבְּשָׂרְתָּ צִיּוֹן הָרִימִי בַכַּח קוֹלְךָ מִבְּשָׂרְתָּ רוּשָׁלַם הָרִימִי אֱלִיתִירָאִי אֹמְרִי לְעָרִי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם :</p> <p>(י) הִנֵּה אֲדַנִּי ה' בְּחֶזֶק יְבוּא וְזָרְעוֹ מִשְׁלָה לוֹ הִנֵּה שָׁכְרוּ אֶתוֹ וּפְעַלְתוּ לְפָנָיו :</p> <p>(יא) כָּרְעָה עֲדָרוֹ יִרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת יִנְהַל : ס</p>	הקול הרביעי

קול ראשון

	<p>ישעיהו מ</p> <p>(א) נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם :</p> <p>(ב) דַּבְּרוּ עַל־לֵב רוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ, כִּי מְלֹאָה צָבָאָה, כִּי נִרְצָה עֹנָה, כִּי לָקַחָהּ מִיַּד ה' כְּפָלִים בְּכִלְחֻטְאֵתֶיהָ : ס</p>
--	---

2. עיין בפסוקים א-ב וענה:

- א. בפסוקים א-ב נשמע קול ה' ובו קריאה המצווה את עם ישראל. מה מצווה ה' בפסוקים אלו?
- ב. לפי פסוק ב', מה שתי הסיבות לציווי?

קול שני

ישעיהו מ

(ג) קול קורא במדבר פנו דרך ה' ושרו בערבה מסלה לאלהינו:
 (ד) כל־גיא ונשא וכל־הר וגבעה ישפלו והיה העקב למישור והרכסים לבקעה:
 (ה) ונגלה כבוד ה' וראו כל־בשר יחדו כי פי ה' דבר: פ

מצודת דוד ישעיהו מ, ג

קול קורא - כאלו קול מכריז ואומר פנו במדבר דרך ה', להשיב בו בני הגולה:
 ישרו בערבה מסילה - עשו בערבה (במדבר) דרך ישר לאלהינו, כי הוא ילך לפניהם:

3. עיין בפסוקים ג-ה ובדברי מצודת דוד, וענה:

א. לפי פסוקים ג-ד, מה מצוה הקול השני?

ב. בפסוקים ג-ד מופיעים ארבעה ביטויים שאומרים אותו רעיון.

מה הם ארבעת הביטויים, ומהו הרעיון המשותף לכולם?

ג. לפי פסוק ה, לכשהתבצעו הדברים שנאמרו בפסוקים ג-ד, מה תהיה התוצאה?

4. התיאור כאן, העוסק בגאולה מגלות בבל (בעתיד) מזכיר את הגאולה ממצרים (בעבר).

צטט מתוך הפרק את הפסוקים המקבילים בין שתי הגאולות, והסבר בלשונך את נקודת הדמיון ביניהם.

נקודת הדמיון בלשונך	הגאולה מגלות בבל	הגאולה מגלות מצרים
		"בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני". (שמות יט, א)
		"וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם". (שמות ז, ה) "וימראה כבוד ה' כאש אכלת בראש ההר לעיני בני ישראל" (שמות כז, יז)
	"הנה אדני ה' בחזק יבוא וזרעו משלה לו הנה שָׁכְרוּ אֶתֹּו ופָּעֲלָתוּ לְפָנָיו" (י)	"ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברקש גדול". (בראשית טו, יד)

5. השוואת הגאולה העתידה לגאולת מצרים מופיעה בנבואות נוספות.

מדוע נבואות רבות משוות בין הגאולה העתידה לבין גאולת מצרים? בתשובתך פרט מהן המאפיינים העיקריים של גאולת מצרים.

קול שלישי

תלמידי 3 יח"ל נדרשים להכיר את אחד הפרשנים. תלמידי 5 יח"ל נדרשים להכיר את שני הפירושים.

ישעיהו מ	
(ו) קול אִמֵר : קָרָא, וְאָמַר : מָה אֶקְרָא? כְּלִהְבֶּשֶׁת - חָצִיר, וְכִלְחֶסֶד - כְּצִיץ הַשָּׂדֶה : ["חציר" - עשב שימיו קצרים, "ציץ השדה" - פירחי השדה שפורחים לשעה קלה] (ז) יָבֵשׁ חָצִיר נְבִלְצִיץ כִּי רוּחַ ה' נִשְׁבָּה בּוֹ, אֶכֶן חָצִיר הָעֵס : [אכן בני האדם הללו דומים לחציר] (ח) יָבֵשׁ חָצִיר נְבִל צִיץ, וְדָבַר אֶלְהִינוּ יְקוּם לְעוֹלָם :	
רש"י	מצודת דוד
(ו) קול - מאת הקב"ה אומר אלי קָרָא : וְאָמַר - רוחי אליו מה אקרא והקול משיבו : זאת קרא - "כְּלִהְבֶּשֶׁת חָצִיר" כל המגביהים (האנשים המורמים מעם) תהפך גדולתם ותהיה כחציר. דבר אחר : "כְּלִהְבֶּשֶׁת חָצִיר" סוף אדם למות, לפיכך אם אמר (הבטיח) לעשות חסד , הרי הוא כציץ השדה אשר ימולל ויבש ואין לסמוך עליה שאין בידו לקיים שמא ימות, שכש"יָבֵשׁ חָצִיר, נְבִלְצִיץ", כשמת האדם בטלה הבטחתו ; אבל "דָּבַר אֶלְהִינוּ יְקוּם לְעוֹלָם " כי הוא חי וקיים ובידו לקיים לפיכך "על הרִגְבָּה עָלִי" וּבִשְׂרֵי "מְבִשְׂרֵת צִיּוֹן" (להלן פס' ט) כי מפי החי לעולם (הקב"ה), היא הבטחת הבשורה.	(ו) קול אִמֵר קָרָא - קול נבואה אומר להנביא קרא והכרזו ברבים. ואמר - כאלו הנביא שואל מה אקרא? וקול הנבואה משיבו קרא לאמר : "כְּלִהְבֶּשֶׁת חָצִיר" רוצה לומר כל העמים שיבואו עם גוג על ירושלים למלחמה יבולו ויכמשו כחציר. וְכִלְחֶסֶד - רוצה לומר ואף אם מי מהם עשה חסד מה, לא יחשב למאומה ויהיה כציץ השדה הכמוש מהר כי מאד הרעו לישראל והכריע הכף. (ח) יָבֵשׁ חָצִיר - העם הזה (אויבי ישראל) יתייבש כחציר, ויכמוש כציץ, וכולם יאבדו, ודבר ה' שהבטיח על ידי הנביאים יתקיים לעולם, ולא יוכלו לבטל דבריו.

6. עיין בפסוקים ו-ח, ובדברי רש"י ומצודת דוד, וענה :

א. הסבר את הפתיחה של הקול השלישי : "קול אִמֵר קָרָא, וְאָמַר מָה אֶקְרָא, כְּלִהְבֶּשֶׁת..." (אין מחלוקת בין הפירושים)

ב. הסבר את הדימויים בפסוקים ו-ח (יש מחלוקת בין שני הפירושים).

ג. לפי שני הפירושים, מה הקשר בין הדברים שמשמיע "הקול השלישי" לבין בשורת הגאולה הכתובה בנבואה זו?

קול רביעי

ישעיהו מ

(ט) על הרִגְבָה עֲלִי־לָךְ - מִבְּשָׂרְתָּ צִיּוֹן; הָרִימִי בִכְחַ קוֹלְךָ - מִבְּשָׂרְתָּ יְרוּשָׁלַם

הָרִימִי אֶל־תִּירָאִי אִמְרֵי לְעָרֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֶלְהִיכֶם :

(י) הִנֵּה אֲדַנִּי ה' בְּחֹזֶק יְבוּא, וַיִּזְרְעוּ מִשְׁלָה לּוֹ, הִנֵּה שָׁכְרוּ אֶתְּוּ וַיַּעֲלֶתּוּ לְפָנָיו :

[זרועו מנצחת ומקנה לו שלטון, והנה הוא מגיע עם שלל רב בעקבות ניצחונותיו על אויביו.]

(יא) כְּרַעַה עֲדָרוֹ יִרְעָה, בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא, עֲלוֹת יִנְהַל : ס

[הוא ינהל ויסייע לטלאים העוללים - הקטנים]

דעת מקרא

נקטה הנבואה לשון משל למלך בשר ודם, השב אל ארצו בראש צבאו, לאחר שניצח במלחמותיו, והוא שולח לפניו מבשרות לבשר ולהודיע לבני עירו שהוא הולך ובא, והיו שולחים נשים לבשר ... שהיו שרות את תהילת המנצח. והייתה המבשרת עולה על הר גבוה כדי שתראה ויגיע קולה למרחוק.

7. עיין בפסוקים ט-יא, וענה : (היעזר בדעת מקרא)

א. למי נאמרת הבשורה בפסוקים ט-יא, ומהי הבשורה?

ב. לפי פסוקים י-יא, באילו **שתי צורות שונות** יתגלה ה' בזמן הגאולה?

סיכום ל"ארבעת הקולות"

8. ארבע הקולות בנבואה מבשרים את בוא הגאולה באופן הדרגתי, הסבר את ההדרגה.

O חלק ב: גדולת ה' לעומת אפסות כוחם של הפסלים ושל בני האדם פסוקים יב-כו

הקדמה: בחלק זה של הנבואה ישעיהו מתאר את גדולתו ועוצמתו של ה' לעומת אפסות כוחם של האלילים ושל בני האדם. טיעון זה משמש את ישעיהו בכדי לעודד את העם המיואש שחושב שאין להם דרך להיחלץ מגורלם השפל. והטיעון הוא, היות ויכולותיו של ה' היא בלתי מוגבלת ולכן הוא יכול לשנות גם את מצבו העגום של עם ישראל.

חלק ב של הנבואה נחלק אף הוא לשלושה:

- (א) גדולת ה' - תיאור גדולתו ע"י שאלות רטוריות (יב-יז)
- (ב) גדולת ה' - לעומת אפסותם של הפסלים (יח-כ)
- (ג) גדולת ה' - המתבטאת בכך שהוא שולט על העולם ועל בני האדם (כא-כו)

א. גדול ה' - תיאור גדולתו ע"י שאלות רטוריות

9. עיין בפסוקים הבאים, וענה של השאלות שבטבלה.

<p>א. באר את השאלות הנביא בפסוק יב? ומה הן מלמדות על ה'? (שים לב: "שָׁעָלוּ", "אָרְתוּ", "שָׁלַט", "פָּלַס" ו"מֵאֲזִנִּים" - הם כלי מדידה)</p>	<p>(יב) מִי־מִדְּד בְּשָׁעָלוּ מִיָּם? וְשָׁמַיִם בְּאָרְתוּ תִּפְּן? וְכָל בְּשָׁלַט עֶפְרָה הָאָרֶץ? וְשָׁקַל בַּפָּלַס הָרִים וּגְבְעוֹת בְּמֵאֲזִנִּים?</p>
<p>ב. באר את שאלות הנביא בפסוק יב? ומה הן מלמדות על ה'?</p>	<p>(יג) מִי־תִפְּן אֶת־רוּחַ ה', וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֵנִי? (יד) אֶת־מִי נֹעֵץ וַיְבִינְהוּ וַיִּלְמְדוּהוּ בְּאֵרַח מִשְׁפָּט, וַיִּלְמְדוּהוּ דַעַת, וְדָרְךְ תְּבוֹנוֹת יוֹדִיעֵנִי?</p>
<p>ג. הסבר את הדימויים והביטויים הנזכרים בפסוקים טו-טז? - בני האדם - "הגויים", הם כמו טיפת מים קטנה - "מר" מול גדולתו של ה' - "דלי", - הם כמו אבק - "שחק", שנשאר על כף ה"מאזניים" שאינו משפיע על המשקל. - עוצמתו של ה' כה גדולה שאת "האיים" בים הוא "נוטל" כאילו שהם אבק "דק". - ואין די בכל עצי יער "הלבנון והחיות" שבו, בכדי לשרוף ולהקריב אותם כ"עולה" הראויה לה'. - כל בני האדם אינם נחשבים מול גדולת ה', יחסית לה' הם אפס ותוהו.</p>	<p>(טו) הֵן גֹּזִים כְּמַר מְדִלִי, וְכָשֶׁחַק מֵאֲזִנִּים נְחָשְׁבוּ, הֵן אֵיִים כְּדָק טוֹל: (טז) וַיִּלְבְּנוּ אֵין דִּי בְּעַר, וְחִתּוּ אֵין דִּי עוֹלָה: פ (יז) כָּל הַגֹּזִים כְּאֵין נְגִדוּ, מֵאֶפְס וְתַהוּ נְחָשְׁבוּ לוֹ.</p>

10. מה המטרה של הנביא בהשמעת פסוקי הנבואה הללו?

ב. גדולת ה' - לעומת אפסותם של הפסלים

ישעיהו מ

(יח) וְאֵל מִי תִדְמִיּוּן אֵל? וּמַה דְּמוּת תַּעֲרֹכוּ לוֹ?

(יט) הַפֶּסֶל נֶסֶדַח חָרֵשׁ, וְצֹרֵף בְּזָהָב יִרְקָעֵנּוּ, וּרְתִיקוֹת כְּסָף צוֹרֵף!;

[את הפסל נוסך (יוצק) החרש - אומן המתכת, והצורף מצפה את הפסל בזהב, ואז את הפסל קושרים בשרשראות של ברזל.]

(כ) הַמְסֻכָּן תִּירוּמָה עַץ לֹא יִרְקַב בְּבַחַר! חָרֵשׁ חָכֵם יִבְקֹשׁ לוֹ, לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמוּט!;

11. עיין בפסוקים יח-כ, וענה:

א. מה הנביא קובע בשאלותיו בפסוק יח?

ב. הסבר בלשונך את התיאורים בפסוקים יט-כ, אודות הדרך שבה מייצרים פסלים?

ג. כיצד התיאורים של הנביא בפסוקים יט-כ, על דרך שבה מייצרים פסלים, מסייעים לקביעה של הנביא בפס' יח?

ג. גדולת ה' - המתבטאת בכך שהוא שולט על העולם ועל בני האדם

ישעיהו מ, כא

הָלוֹא תִדְעוּ, הָלוֹא תִשְׁמְעוּ, הָלוֹא הִגַּד מְרֹאֵשׁ לָכֶם; הָלוֹא הִבְיַנְתֶּם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ?

רד"ק

אמר כנגד עובדי הפסל איך תוכלו לטעות בזה ולעבוד הפסל וכי הוא אדון העולם, "הָלוֹא תִדְעוּ" - מדעתכם מי הוא אדון העולם, ואם לא תדעו זה מדעתכם, "הָלוֹא תִשְׁמְעוּ" - ממה שקוראים בספרים, ואם לא זה וזה, "הָלוֹא הִגַּד מְרֹאֵשׁ לָכֶם" - והיא הקבלה, לא שמעתם דרך קבלה שהיא מראש מימים קדמונים, כי באלה השלוש: ידע האדם ויבין מעצמו, או ילמד ממי שילמדוהו, או ישמע מן המגידים דרך קבלה, וחזר ואמר "הָלוֹא הִבְיַנְתֶּם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ", כלומר אם יש לכם דעת להבין, תוכלו להבין ממוסדות הארץ (שה' הוא זה שייסד את הארץ)

...ומי שהוא משתדל בדעות להבין העולם בכלל ובפרט, יבין כי לעולם מנהיג ואליו ראוי לדרוש, לפיכך אמר הנביא כנגד עובדי הפסל, "הָלוֹא הִבְיַנְתֶּם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ", כלומר אם יש בכם דעת להבין תוכלו להבין ממוסדי הארץ ומהשמים, כמו שאמר "הַנּוֹטָה כְּדִק שְׁמַיִם" (פס' כב) וכמו שאמר גם כן אחר זה מן הכוכבים "יְמִי כָרָא אֶלֶּה הַמוֹצֵיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם" [פס' כו]), אמר הנביא מכל זה תוכלו להבין, כי בורא יש לעולם שמנהיגו ובראו בסדר מסודר לא נפל כך במקרה.

12. עיין בפסוקים כא-כב ובדברי הרד"ק וענה:

א. לפי פסוק כא והרד"ק, מה הם שלוש מקורות הידע שמהם לומד האדם להכיר את הקב"ה?

ב. לפי פסוק כא והרד"ק, מהי ההבנה (המסקנה) שאדם צריך להגיע אליה ממקורות מידע אלו?

גדולתו, כוחו ועוצמתו של ה' בעולם

13. בפסוקים כא-כו הנביא מביא דוגמאות שונות לגדולתו, כוחו ועוצמתו של הקב"ה, הסבר בלשונך את הדוגמאות לגדולתו של ה' בפסוקים כא-כו.

לשון הכתוב	הסבר בלשונך
(כא) הַלּוֹא תִדְעוּ, הַלּוֹא תִשְׁמְעוּ, הַלּוֹא הִגַּד מְרֹאֵשׁ לְכֶם, הַלּוֹא הִבִּינוּתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ?	
(כב) הַיֵּשֶׁב עַל-חֻוּג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבִּיהָ כַּחֲנָבִים, הַנּוֹטָה כְּדֹק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּחֵם כְּאֵהָל לְשֶׁבֶת:	
(כג) הַנּוֹתֵן רוּזְנִים לְאֵן, שִׁפְטֵי אָרֶץ בְּתֵהוּ עֲשֵׂה: (כד) אֶף בְּלִנְטָעוֹ אֶף בְּלִזְרְעוֹ, אֶף בְּלִשְׂרֵשׁ בְּאָרֶץ גְּזָעִים וְגַם-נִשְׁוֹף בָּהֶם וַיִּבְשׂוּ, וַיִּסְעָרָה כְּקֶשׁ תִּשְׁאָם: ס	
(כה) וְאֵלֵּי מִי תִדְמִיּוּנִי וְאֶשְׁנֶה?! יֹאמֶר קְדוֹשׁ: [את המשפט: "וְאֵלֵּי מִי תִדְמִיּוּנִי וְאֶשְׁנֶה?!" אומר ה', שהוא קדוש נבדל ונשגב משאר כל הנמצאים.]	
(כו) שְׂאוּ-מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִיִּבְרָא אֱלֹהִים הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם, לְכֹלֵם בְּשֵׁם יְקָרָא מְרֹב אוֹנִים וְאֵמִיץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר: ס	

14. לשם מה ישעיהו הביא בפסוקים כא-כו דוגמאות לגדולתו, כוחו ועוצמתו של הקב"ה?

(ציין שני דברים, היעזר בפסוקים כא ו-כה)

○ חלק ג: דברי עידוד לעם המיואש מהאפשרות לגאולה פסוקים כז-לא

הקדמה: בחלק ג' של הנבואה (כז-לא) - ישעיהו מבאר לעם את הקשר בין חלק ב' לבין חלק א', כלומר מה הקשר בין גדולתו של ה' לבין הנבואה שהגאולה תתממש?

ישעיהו מ

טענת העם

(כז) לְמָה תֹאמַר יַעֲקֹב וַיִּתְדַבֵּר יִשְׂרָאֵל, נִסְתַּתֶּרָה דְרָכַי מִה' וּמֵאֱלֹהֵי מִשְׁפָּטַי יַעֲבֹר?
תשובת הנביא

תשובת הנביא

(כח) הֲלוֹא יָדַעְתָּ, אִם לֹא שָׁמַעְתָּ?

אֱלֹהֵי עוֹלָם ה', בּוֹרְאֵי קִצּוֹת הָאָרֶץ, לֹא יִיעָף וְלֹא יִיגַע, אִין חֶקֶר לְתַבּוּנָתוֹ:

(כט) לִתֵּן לְיַעֲף כֹּחַ, וּלְאִין אֹנִים עֲצָמָה יִרְבֶּה:

(ל) וַיַּעֲפוּ נְעָרִים וַיִּגְעוּ וּבַחֲוָרִים קָשׁוּל יִפְשְׁלוּ:

(לא) וְקוֹזֵי ה' יִחְלִיפוּ כֹחַ, יַעֲלוּ אֲבָר פְּנֵשְׁרִים, יִרְוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ, יִלְכוּ וְלֹא יַעֲפוּ: פ

הבוטחים בה' ינתן להם כוח חדש, יצמיחו כנפים כנשרים, יוכלו לרוץ ללא יגיעה, ללכת ללא עייפות.

15. עיין בפסוקים כז-כח, וענה:

- א. לפי פסוק כז, הסבר בלשונך את הטענה של העם בגלות, ומה הביא אותם לומר טענה זו?
- ב. לפי פסוק כח, מה ניתן ללמוד מתשובת הנביא כיצד העם מפרש את הסבל שלהם בגלות?

16. עיין בפסוקים כח-לא, וענה:

- א. לפי פסוק כח, הסבר את תשובת הנביא לטענת העם.
- ב. לפי פסוקים כט-ל, הסבר את דברי העידוד של הנביא.
- ג. לפי פסוק לא, הסבר מה דורש הנביא מהעם בהיות בגלות ומה מובטח לו אם יקיים זאת - פסוק לא

הקשר בין חלק א' של הנבואה לבין חלק ב' של הנבואה

- בחלק א' של הנבואה (א-יא): ישעיהו מבשר לעם שהגאולה מאת ה' תתממש.
- בחלק ב' של הנבואה (יב-כו): ישעיהו מתאר לעם את גדולתו ועוצמתו של הקב"ה בעולם.
- בחלק ג' של הנבואה (כז-לא): ישעיהו מבאר לעם את הקשר בין חלק ב' לבין חלק א'.

17. לפי חלק ג', הסבר מה הקשר בין התיאור על גדולתו של ה' (חלק ב) לבין הבשורה שהגאולה תתממש (חלק א)?